

Utvärderingsrapport Afrikanska studier

Områdesnämnden Humaniora har genomfört utvärdering av huvudområdet Afrikanska studier. Underlagen har bland annat utgjorts av en självvärdering, kursplaner och utbildningsplaner, och har granskats av externa sakkunniga Professor emerita Rauni Räsänen, Uleåborgs universitet, och professor emeritus Christoffer Saunders, Kapstadens universitet.

Dialog kring underlag och sakkunnigyttranden har förts 2020-12-08 med Lars Berge och Torsten Hylén.

Utbildningens upplägg, inriktning och avgränsning

Utbildningen erbjuder såväl bredd som djup inom det mångsidiga och mångfacetterade studiet av Afrika. Detta möjliggörs av att programmet ingår i ett internationellt nätverk med mer än 20 partneruniversitet för rekrytering av studenter och gästföreläsare, alla internationellt erkända specialister inom sina respektive discipliner. Utbildningen gavs i programform men har av ekonomiska skäl organiserats i form av kurspaket de senaste åren, vilket till viss del har försvårat sammanhållningen och rekrytering då det blivit svårt för internationella partners att förstå för exakt vad de skickar sina studenter till. Utan ett program eller en tydlig väg som leder till examen har antalet studenter som har slutat studera utan att ha avslutat examen ökat.

Afrikanska studier vid HDa är en internationell utbildning på magisternivå, som erbjuder magister- och masterexamen. De flesta studenter är inskrivna enligt ett double degree-avtal i ett magisterprogram med två examina, där de studerar ett år vid HDa och ett år (för masterexamen) vid sina hemuniversitet. Intresset för det andra året vid HDa är därför begränsat då många studenter studerar deltid och arbetar samtidigt och kanske inte har något stort behov att bli klara, få studenter har börjat det andra året och ingen har hittills slutfört det.

Kursinnehållet behandlar modern afrikansk historia, från 1800-talet och fram till idag, och därtill två parallella teman: *Religion och politik* om islam, kristendom och afrikanska traditionella religioner i olika afrikanska politiska och sociala sammanhang, samt *utbildning* som behandlar inhemsk kunskap och inläringssystem och deras relation till formell och strukturerad utbildning. Första terminen avslutas med en kort kurs där studenterna har till uppgift att skriva ett första förslag för sitt examensarbete. Förslaget ska bygga på de kunskaper och färdigheter de har med sig från sina hemuniversitet och uppnått under terminen.

Teori och metodologikursen undersöker olika perspektiv på teorier och vetenskapshistoria inom humaniora samt samhälls- och utbildningsvetenskap. Examensarbetets litteraturkurs förbereder studenterna mer direkt för avhandlingen, genom att varje student i samråd med en uppsatshandledare skapar en litteraturlista för det valda uppsatsämnet.

Sakkunniga:

Detta är ett unikt program som tack vare det internationella upplägget lyckas ge en avancerad utbildning med begränsade lokala resurser. Afrika kommer troligen att vara viktigt i global politik i framtiden, vilket gör program som afrikanska studier viktiga.

Utbildningen bör finna vägar att möjliggöra studierna för afrikanska studenter vilket också nämns i självvärderingen. Här har införandet av studentavgifter inneburit en stor utmaning för icke-europeiska studenter, medan Agenda 2030 för hållbar utveckling å sin sida säger att antalet stipendier som är tillgängliga för utvecklingsländer inom högre utbildning bör utökas senast 2020.

Nämnden:

Nämnden instämmer med de sakkunniga.

Problemen handlar om omkringliggande faktorer så som studentrekrytering och praktiska aspekter:

- Svårt att marknadsföra helheten utan ett program. Hemsidan är inte funktionell för detta.
- Studenterna fortsätter sina studier vid sina hemlärosäten, vilket innebär att närvaron blir lägre i den senare delen av utbildningen.
- Viktigt med en klar målbild om varifrån studenter ska komma ifrån – vad inriktningen ska vara. Det vore önskvärt att kunna rekrytera fler studenter från Afrika.
- Det borde gå att skapa större kontinuitet med digital undervisning, men samtidigt har värdefulla kringaktiviteter tappats.
- Programmet har spetskompetens från hela Europa. Det är den som gör programmet till något extra. Det är dock svårt att få dessa specialister att ställa om till digital undervisning.

Kanske behövs en starkare intern struktur (ett ”ämne”) som samlar de lärare som deltar från olika miljöer. HDa måste redan nu bestämma om ska satsa på utbildningen eftersom det är viktigt att snart börja arbeta på alternativa sätt att upprätthålla nätverken.

Det finns behov att rekrytera fler svenska studenter till den tvååriga masternivån. Arbete pågår men fler insatser för rekrytering behövs. En faktor till ökade avhopp kan vara att utbildningen sedan en tid inte getts i programform vilket kan bidra till minskad ämneskänsla och kontinuitet för studenterna, liksom förlusten av vissa administrativa resurser för program. Ökade möjligheter till rekrytering genom större andel distansundervisning diskuterades i dialog med ämnet. Den första terminen bedrivs som campusundervisning, sedan distans. Pandemin kan visserligen bidra till att samarbetsparternas ovilja till nätbaserad undervisning kan komma att ändras men Erasmusstudenterna vill dock resa vilket gör det problematiskt att enbart ha webb-undervisning. Campusstudier har också visat sig vara en bra grund för senare distans. Kanske är en kombination med campusdagar en lösning.

Vid dialogen meddelades att kurser nu även ges på grundnivå vilket öppnar för fler möjligheter att skapa mer långsiktiga lösningar. Nämnden rekommenderar att vidareutveckla utbildning på grundnivå.

Lärarpersonal

Självvärdering:

Programmets kärna består av kompetens i Afrikas moderna historia, religionsvetenskap och utbildningsvetenskap). Dessa kompletteras med kurser/lärare vid HDa såväl som nationella och internationella gästföreläsare. Området för afrikanska studier är dock alldeles för brett för att möjliggöra för ett så litet antal fakulteter att driva hela utbildningen. Således ger många andra lärare från HDa och från olika samarbetspartners i Sverige och utomlands input till kurserna från sina respektive discipliner, genom föreläsningar, workshops och handledning av avhandlingar. Under de senaste tre åren har 19 lärare från tolv discipliner, tre akademier och tre forskningsprofiler inom Högskolan Dalarna deltagit i utbildningen. Flera av lärarna från HDa bedriver internationellt erkänd forskning inom området.

Två av lärarna vid HDa kommer att gå i pension inom några år och utbildningens framtid är avhängig att dessa kan ersättas.

Sakkunniga:

Koordinatorerna och nyckelpersonerna i afrikanska studier är mycket kompetenta inom sina områden, men på grund av studiernas bredd behöver också interna och externa experter för att täcka hela området. För detta ändamål har de byggt ett imponerande internt och internationellt nätverk.

För programmets hållbarhet och stabilitet är det dock viktigt att se till att det finns tillräckligt med permanent personal vid HDa som kan ge en skälig del av sin undervisning för afrikanska studier. För att bibehålla den utmärkta kvaliteten är det också mycket viktigt att göra en långsiktig plan för hur man byter ut de personer som ska gå i pension inom en snar framtid. I ett program som afrikanska studier är det också viktigt att det finns lärare från södra halvklotet varav några kan hittas i Sverige eller grannländerna.

Som påpekas i självbedömningen är det viktigt att den nuvarande pandemin inte utesluter sådant deltagande i framtiden. Även om det inte skulle vara nästan lika effektivt, bör nätbaserad undervisning med externa forskare övervägas.

På grund av studenternas olika akademiska bakgrund och examensarbetenas ämnesbredd, skulle det helst behövas ett ganska stort antal handledare. Annars måste omfattningen av uppsatsämnen minskas, vilket skulle drabba de studerandes karriärplaner. Därför behövs en mångsidig pool av nationella och internationella handledare experter utöver tillräckligt antal fast anställda. Med tanke på samordnarnas långa erfarenhet bör en sådan vara möjlig att skapa.

Nämnden:

Nämnden instämmer med de sakkunniga.

En nyckelfråga för framtiden är rekrytering av ersättare till de nyckelpersoner som går i pension. Knuten ligger i att behålla kompetensen inom utbildningen, dels de interna nyckelpersonerna, dels de externa experterna. Många liknande program lever av att det finns entusiastiska eldsjälar. Svårt att ha strategier för framtida utveckling. Ser HDa:s framtida institutionerna värdet i detta så

måste det avsättas resurser för att få in en lämplig person som kan arbeta med ett långsiktigt perspektiv. Men det är också angeläget att skapa former för att knyta fler av HDa:s lärare till utbildningen på ett sätt som skapar ett engagerat lärarkollegium. Utveckling av fler kurser på grundnivå kan vara en väg att engagera fler lärare vid HDa.

På sikt kommer det att krävas en lärare som har just Afrika som sitt område, med en egen personlig erfarenhet. T ex finns det tidigare studenter som disputerat och som även deltagit i seminarier. En rekryteringsprocess behöver sättas igång i samråd med nuvarande ledning.

Det krävs stöd från högskolan för att upprätthålla kontinuiteten. Kanske finns det i samband med omorganisationen och sammanhållna akademiska miljöer en möjlighet att skapa den organisatorisk form som kommer att krävas på sikt för att ersätta de lärare som försvinner.

En viktig kvalitetspunkt är att behålla heldagsmöten med lärarpersonalen.

Utveckling av utbildningen

Självvärdering:

Det internationella nätverket av partneruniversitet t ex Bologna, Hradec Králové, och INALCO i Paris, liksom deras respektive partneruniversitet, däribland Bayreuth och Edinburgh, gör det möjligt att följa utvecklingen av liknande utbildningsinstitutioner, både i Europa och i Afrika.

Studenterna ges möjlighet att utvärdera varje kurs. Ofta används en kombination av diskussioner i klassen och skriftliga, anonyma frågeformulär. Ibland genomförs dock inte den skriftliga utvärderingen av olika praktiska skäl. Eftersom kurserna går parallellt och vissa lärare föreläser på två kurser (i synnerhet kurserna Dynamik och Religion och politik) är det ibland svårt för studenterna att särskilja dem. Resultaten av studenterna utvärderingar diskuteras vid lärarmöten, och om möjligt ändras sådant som inte fungerat bra.

Lärarmöten är lika viktiga. Tidigare försökte utbildningen ordna ett heldagsmöte för alla inblandade lärare i slutet av vårterminen och för dessa möten besöktes ofta några av de externa föreläsarna. När utbildningen omformades från program till kurspaket försvann även mycket av de resurser för administration som funnits tidigare och dessa årsmöten har upphört. Vi hoppas påbörja dessa igen, eftersom de var viktiga, både för att skapa en identitet bland de lärare som var inblandade och för utvecklingen av utbildningen.

Sakkunniga:

Enligt underlagen har studenterna utmärkta möjligheter att bedöma och kommentera programmet och undervisningen muntligt under föreläsningarna och seminarierna och med hjälp av skriftliga frågeformulär på olika punkter i studierna.

Nämnden:

Nämnden instämmer med de sakkunniga.

Genomförande av utbildningen

Självvärdering:

Alla kurser förmedlar aktuell kunskap om ämnesområdet genom föreläsningar, litteratur och diskussioner i seminarier. I metod- och teoriseminarier granskar och diskuterar studenterna tidigare bedömda magisteruppsatser i afrikanska studier som använder olika vetenskapliga metoder och täcker olika delar av Afrika. Under dynamik-kursen får studenterna också en kritisk förståelse för vad som kan anses vara "klassiker" i afrikanska studier. I alla kurser läser studenterna inte bara inledande arbeten och läroböcker utan också vetenskapliga artiklar publicerade i internationella tidskrifter, som sedan diskuteras vid seminarier. Vid sådana seminarier är teoretiska och metodologiska frågor som tas upp i artiklarna av särskilt intresse. Ett exempel på Religion and Politics-kursen är ett seminarium om Robin Hortons klassiska artikel "African Conversion" från 1971. Studenterna har till uppgift att läsa artikeln och ett par andra artiklar som kritiserar eller godkänner Hortons tillvägagångssätt. Dessutom presenterar många av de internationella experterna som besöker afrikanska studier vid DU sin senaste forskning. Normalt bjuder de in studenterna att ställa frågor, och studenterna tar tillfället i akt att diskutera med dem.

Var och en av de tre huvudkurserna (Dynamik, Religion & Politik och Utbildning & Förändring) utvärderas genom uppsatser där studenterna måste göra sin egen forskning. Studenterna är helt fria att välja ämnen till sina PM. Uppgifterna är baserade på tilldelad kurslitteratur och studenterna måste också lägga till annan litteratur och använda anteckningar från föreläsningar och seminariediskussioner. I den lilla kursen Utveckla forskningsförslaget ska studenterna använda kunskapen om ämnet samt teoretiska och metodologiska frågor som de fått under höstterminen för att skriva ett första förslag för kommande avhandling. Vid examensarbetet får studenterna möjlighet att utföra sin egen forskning under handledning. Många uppsatser håller mycket hög kvalitet och det finns exempel på verk som har anpassats och publicerats i peer-reviewed tidskrifter.

Studenterna kommer från olika länder och discipliner med olika akademiska traditioner, och för att kunna genomföra ett examensarbete enligt föreskrifterna i Högskoleförordningen introduceras de redan under andra veckan av första terminen genom metod- och teoriseminarier. Genomförandet av den utarbetade forskningsplanen är en förutsättning för antagning till avhandlingskursen och dess kontinuerliga forsknings- och handledningsprocess.

Med studenternas internationella bakgrund varierar kunskaperna på engelska och många studenter har svårt att skriva sina avhandlingar på acceptabel akademisk engelska. För att förbättra studenternas skrivande på engelska, under tre kärnkurser under första terminen, skickar studenter in skriftliga artiklar varje vecka.

Sakkunniga:

De första obligatoriska kurserna tillsammans med de valfria utgör ett mångsidigt kontinuum som leder till och förbereder sig för magisteruppsatsen. Examensarbetets förberedelser tar en stor del av kursplanerna, och både innehålls- och metodkurser bygger gradvis en solid grund för uppsatsen.

Nämnden:

Nämnden instämmer med de sakkunniga i att utbildningen är välfungerande.

Sakkunnigas sammanfattning

Styrkor inom huvudområdet:

Utbildningen är unikt och det arbete som har utförts är banbrytande i många avseenden. Samordnarnas och nyckelpersonalens engagemang och expertis är imponerande. De har innovativt och konsekvent utvecklat programmet i 15 år och letat efter lösningar för förändrade omständigheter. De nationella och internationella nätverk som utvecklats genom åren är imponerande breda och de har använts effektivt vid rekrytering av studenter och lärare, utbyten och forskningssamarbete. Afrikansk kompetens inom nätverket är enastående.

Svagheter inom huvudområdet:

Utmaningarna har identifierats och analyserats grundligt i självvärderingsrapporten och att de föreslagna lösningarna verkar förnuftiga och realistiska.

Den största nackdelen är naturligtvis att förlora statusen på ett utbildningsprogram. Som tidigare påpekats har det orsakat många problem som rör identitet, status, attraktivitet och samarbete med partners.

Den andra utmaningen, till stor del orsakad av införandet av studentavgifter, är minskningen av afrikanska studenter i programmet / kurserna. På grund av programmets speciella karaktär bör detta hinder övervinnas. Självvärderingsrapporten visar att försök görs för att förändra situationen.

Den tredje utmaningen kan vara studenternas olika akademiska och språkliga bakgrund kombinerat med det faktum att till exempel Erasmus-studenter stannar i DU endast en eller två terminer. De inledningsvis olika akademiska färdigheterna är inte i sig ett problem för den erfarna personalen, men den korta tiden att utveckla dem genom kontakttider kan göra det utmanande.

Möjligheter för framtida utveckling:

Med en så lång historia i afrikanska studier, en så engagerad kärna av anställda och ett så stort nätverk av experter bör möjligheterna vara många.

Afrikanska studier som utbildningsprogram skulle återupptas och det skulle tilltalas både internationella och svenska studenter med särskild uppmärksamhet åt afrikanska studenter och lärare. Dubbelgradsavtal skulle vitaliseras och olika finansieringsmöjligheter utnyttjas effektivt. Olika online- och webbaserade grundkurser kan erbjuda ytterligare resurser såväl som korta kurser till företag, organisationer och olika yrkesverksamma.

Sårbarhet för förändringar:

Både materiella och mänskliga resurser behövs för hållbarhet i alla program. Det är helt förståeligt att självvärderingsrapporten uttrycker oro över den framtida nyckelpersonalen, eftersom två av de afrikanska studiekeordinatorerna kommer att gå i pension inom en snar

framtid. Långsiktiga planer behövs för att ersätta de pensionerade. Trots att nätverket av experter är brett behöver programmet / kurserna tillräckligt många personer som tar ansvaret för att samordna flera aktiviteter.